

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SYÖPÄSAIRAUDEN VAARAA AIHEUTTAVILLE AI- NEILLE JA MENETELMILLE AMMATISSAAN ALTISTUVIEN LUETTELOSTA JA REKISTERISTÄ

Otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä ovat antaneet lausunnon eduskunnan työ-
elämä- ja tasa-arvovaliokunnalle eduskunnan perustuslakivaliokunta, tietosuojavaltuu-
tettu, aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, Työterveyslaitos, Elinkeinoelämän
keskusliitto EK, Kemianteollisuus, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, STTK
ja Teollisuusliitto.

Tietosuojavaltuutettu, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kemianteollisuus, Suomen Am-
mattiliittojen Keskusjärjestö SAK, STTK ja Teollisuusliitto ovat suhtautuneet myönteis-
esti hallituksen esitykseen. Ministeriö toteaa perustuslakivaliokunnan sekä aluehallin-
toviraston työsuojelun vastuualueen ja Työterveyslaitoksen lausuntojen johdosta seu-
raavaa.

Perustuslakivaliokunta

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt ensinnäkin huomiota siihen, että luovutettaessa
tietoja esimerkiksi vakuutuslaitokselle, saattaa altistumistiedosta, joka ei suoranaisesti
ole terveyttä koskeva arkaluonteinen tieto, ilmetä välillisesti sellaisia tietoja tai odotuk-
sia työntekijän terveydentilasta, jotka saattavat altistaa työntekijän tietojen väärinkäyt-
töön liittyville riskeille. Tästä johtuen perustuslakivaliokunta on todennut työelämä- ja
tasa-arvovaliokunnalle, että valiokunnan tulisi kiinnittää erityistä huomiota EU:n yleis-
essä tietosuojasetuksessa tarkoitettujen suojatoimien asianmukaisuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että ehdotettava laki kattaa perustuslakivaliokun-
nan lausuntokäytännön mukaisesti sääntelyn, jolla suojataan työntekijän yksityisyyttä.
Esityksen 1 §:ssä säädetään luettelon ja rekisterin käyttötarkoituksesta, 3 §:n 2 momen-
tissa tietotyypeistä ja rekisteröidyistä, 5 §:ssä rekisterinpitäjästä, 7 §:ssä tietojen säilyty-
sajasta ja 8 §:ssä tietojen luovuttamisesta. Rekisteröidyn oikeuksia turvaa myös se, että
vakuutuslaitoksen palveluksessa oleville on laissa säädetty salassapitovelvollisuus. Li-
säksi vakuutustoiminnan harjoittaminen on luvanvaraista, tarkkaan säädeltyä ja valvot-
tua toimintaa. Suojatoimista säädetään myös EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa ja
tietosuojalaissa (1050/2018).

Tietojen luovutukseen liittyen perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen,
tarvitaanko erityissääntelyä luovutettaessa tietoja tutkimustahoille ottaen huomioon
viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) 28 §:n,
jossa säädetään viranomaisen mahdollisuudesta antaa lupa tietojen saamiseen salassa
pidettävästä asiakirjasta tieteellistä tutkimusta, tilastointia taikka viranomaisen suunnit-
telu- tai selvitystyötä varten.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa tietojen luovuttamisesta tutkimustarkoituksiin, että ehdotettavan ASA-lain mukainen sääntely rajaa tietojen luovuttamisen tilanteisiin, joissa kyse on työn ja terveyden välisen vuorovaikutuksen tutkimisesta sekä työsuojelun ja työterveyshuollon tutkimisesta ja kehittämisestä. Julkisuuslain tietojen luovuttamista koskeva säännös on laaja-alaisempi koskien kaikkea tutkimusta, tilastointia taikka viranomaisen suunnittelu- ja selvitystyötä. Ministeriö ei näe tarpeellisena laajentaa käytötarkoituksia, joita varten tietoja voidaan luovuttaa ASA-rekisteristä. Koska julkisuuslaki mahdollistaa lailla säätämisen toisin, ministeriö pitäytyisi ehdotettavan ASA-lain mukaisessa rajauksessa. Ministeriö kuitenkin ehdottaa, että 8 §:ssä oleva termi ”tutkimustaho” korvattaisiin ilmauksella ”tieteellinen tutkimus”, jolloin 8 §:n 2 momentti voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti:

Työterveyslaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja työn ja terveyden välisen vuorovaikutuksen tieteellistä tutkimusta sekä työsuojelun ja työterveyshuollon tieteellistä tutkimusta ja kehittämistä varten.

Vielä perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota lakiehdotuksen 7 §:ään, jossa säädetään ASA-rekisteriin ilmoitettavien tietojen säilytysajasta. Valiokunnan mielestä jää jossain määrin epäselväksi, onko säännöksessä tarkoitus säännellä ASA-rekisteriin rekisteröitävien tietojen säilyttämisestä vai arkistoinnista. Ministeriö toteaa tähän, että tarkoitus on säännellä ASA-rekisteriin rekisteröitävien tietojen säilyttämisestä. Asian selkeyttämiseksi voisi lakiehdotuksen 7 §:stä poistaa viimeisen virkkeen. Samoin voidaan poistaa 11 §:n informatiivinen viittaussäännös, jossa mainitaan ne säädökset, joissa säädetään ASA-lain lisäksi henkilötietojen käsittelystä.

Työterveyslaitos

Työterveyslaitos on kiinnittänyt huomiota mahdolliseen ristiriitaan koskien työsuojeluvaltuutetun oikeutta saada tietoja työnantajan pitämästä luettelosta yhtäältä ehdotettavan lain (ASA-laki) ja toisaalta työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006; valvontalaki) nojalla.

Tältä osin ministeriö toteaa, että työnantajan pitämä luettelo, josta työsuojeluvaltuutetulla on oikeus saada tietoja sekä ehdotettavan ASA-lain että valvontalain nojalla, sisältää henkilötietoja. Henkilötietoja käsiteltäessä on tässä mainittujen lakien lisäksi otettava huomioon asiaan liittyvät EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ((EU) 2016/679) määräykset.

Työsuojeluvaltuutettu edustaa valvontalain 31 §:n mukaan työpaikan työntekijöitä käsiteltäessä lain 26 §:ssä tarkoitettuja asioita yhteistoiminnassa työnantajan kanssa tai suhteessa työsuojeluviranomaisiin. Työsuojeluvaltuutetun oikeudesta saada tietoja yhteistoimintatehtävien hoitamista varten säädetään valvontalain 32 §:ssä. Valvontalain 32 §:ssä säädetään eri tavoista, joilla työsuojeluvaltuutettu voi saada tietoja työnantajalta.

Työsuojeluvaltuutetulla on ensinnäkin oikeus saada tehtävänsä hoitamista varten nähtäväkseen valvontalain 32 §:n 1 momentin mukaan asiakirjat ja luettelot, joita työnantajan on pidettävä työsuojelua koskevien säännösten mukaan. Työsuojeluvaltuutetulla on myös oikeus tutustua työnantajan hallussa oleviin työympäristön ja työyhteisön tilaan

liittyviin työn turvallisuutta ja terveellisyyttä koskeviin asiakirjoihin. Lisäksi työsuojeluvaltuutetulla on oikeus muutenkin saada työnantajalta tarpeelliset tiedot yhteistoimintatehtäviensä hoitamista varten. Työsuojeluvaltuutetun oikeudesta saada jäljennöksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakirjoista säädetään 32 §:n 3 momentissa. Työsuojeluvaltuutetun oikeutta saada jäljennöksiä edellä mainitusta asiakirjoista ja luetteloista rajoittaa valvontalain 32 §:n 3 momentissa oleva maininta siitä, että tietoja voidaan luovuttaa yhteistoimintatehtävien edellyttämässä laajuudessa.

Tietojen luovuttamista rajaavana säännöksenä on myös otettava huomioon tietojen minimointia koskeva EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1. c) kohta, jonka mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään.

Luovuttaessaan tietoja pitämistään asiakirjoista ja luetteloista, työnantajan on aina harkittava tapauskohtaisesti, mitä tietoja työsuojeluvaltuutettu valvontalain ja tietosuoja-asetuksen mukaisesti tarvitsee yhteistoimintatehtävien hoitamiseksi.

Ehdotettavan ASA-lain 3 §:ssä on otettu kantaa siihen, että silloin kun työsuojeluvaltuutettu tarvitsee tehtäviensä hoitamista varten ryhmätason tietoa työnantajan pitämästä luettelosta, ei tarvetta saada tietoa henkilöiden nimistä ole. Tämä säännös on nähtävä valvontalain 32 §:ää täydentävänä säännöksenä, eikä näiden säännösten välillä näin ollen ole ristiriitaa.

Työterveyslaitoksen lausunnossa on vielä nostettu esiin se, että jatkossa työsuojeluvaltuutetulla ei olisi mahdollisuutta nähdä, mitä Työterveyslaitoksen valmisteilla olevaan sähköiseen ASA-ilmoitusjärjestelmään on ilmoitettu. Nykyisellään on ollut käytäntönä, että työsuojeluvaltuutettu on voinut nähdä Työterveyslaitokselle ilmoitetut tiedot siinä vaiheessa, kun hän on allekirjoittanut työnantajan ohella Työterveyslaitokselle lähetettävän paperisen ilmoituslomakkeen. Tämä käytäntö ei perustu lakiin, vaan ilmoitusvelvollisuus kuuluu yksin työnantajalle.

Tältä osin sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että työsuojeluvaltuutetun oikeus saada tietoja tehtäviensä hoitamista varten rajoittuu työnantajan hallussa oleviin asiakirjoihin eli työsuojeluvaltuutetulla ei ole oikeutta tietoihin, jotka ovat Työterveyslaitoksen (tulevassa) sähköisessä ilmoitusjärjestelmässä.

Lopuksi Työterveyslaitos on pitänyt tarpeellisena sitä, että uusien ASA-rekisteriin ilmoitettavien aineiden luettelon pitäisi tulla voimaan kalenterivuoden alusta. Uusien aineiden luettelo on otettu käyttöön 1.1.2020 voimaan tulleella sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista tekijöistä (1273/2019).

Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue

Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on kiinnittänyt Työterveyslaitoksen tavoin huomiota mahdolliseen ristiriitaan tiedonsaantioikeuksien välillä, joista säädetään valvontalain 32 §:ssä ja ehdotettavan ASA lain 3 §:ssä. Tältä osin ministeriö viittaa siihen, mitä edellä on todettu Työterveyslaitoksen osalta.